

ИСТРАЖИ ЈА ШУМАТА ПРЕКУ ИГРА

ИСТРАЖИ ЈА ШУМАТА ПРЕКУ ИГРА

прирачник за едукација и запознавање
со македонските шуми преку игра

ЦНВП – Организација за поврзување на природни вредности и луѓе

Превод од германски јазик
Василка Манасковска

Коректура
ЦНВП

Дизајн
Александар Панајотов

Подготовката на овој прирачник е дел од проектот
„Истражи ги македонските шуми и биди во допир со природата“.
Проектот се реализира помеѓу ЈУ Зоолошка градина Скопје во соработка со
ЦНВП – Организација за поврзување на природни вредности и луѓе.

Поддржано од:

Предговор

Овој прирачник е наменет за сите кои работат со деца од предшколска возраст, а сакаат да го прошират својот репертоар на активности под отворено небо. Тежиштето на овој прирачник лежи во запознавање на различни животни средини, шума, ливада, поток, бара и преку непосредно доживување на природата.

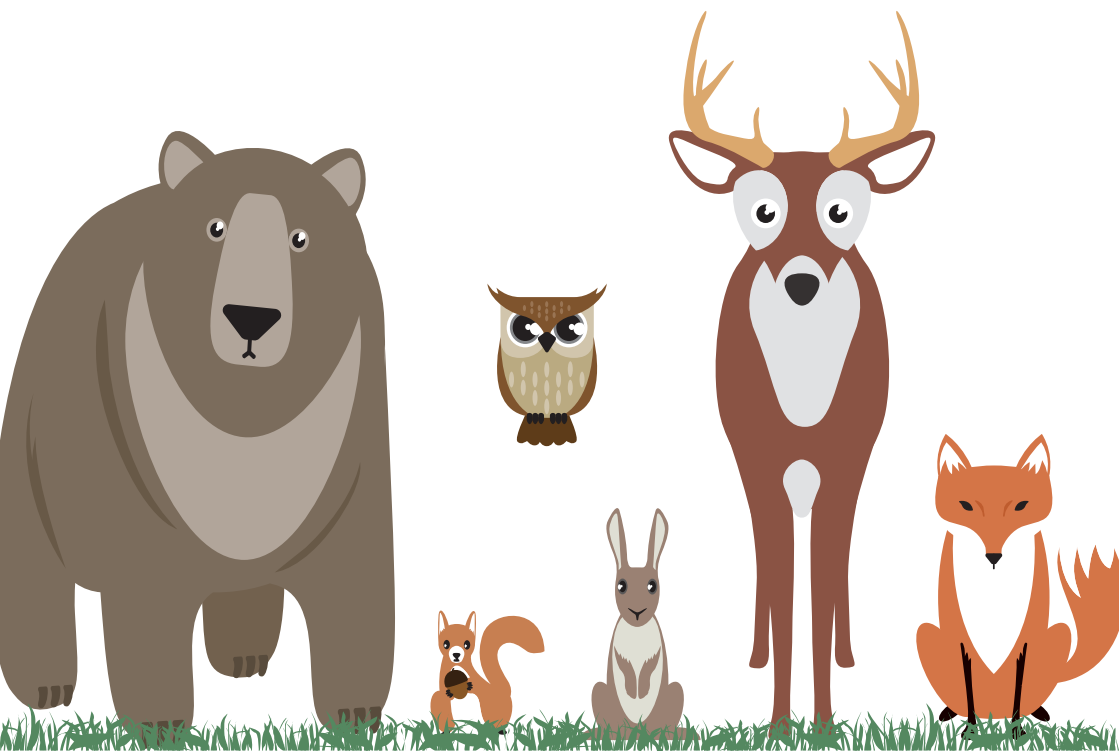
За употреба на овој прирачник не се потребни никакви студии по биологија ниту пак членство во здружение за заштита на природата, туку едноставно мала порција на љубопитност, заедно со децата да се истражи сопствената околина. Редовното играње во шума и ливада на секое дете му дава можност да се развива со сопствено темпо. Децата се запознаваат со “својата шума”, се зближуваат со “својот поток” и во оваа природна околина се чувствуваат „како дома“, безбедно и сигурно. Ги истражуваат деталите и ги доживуваат промените низ временските услови и годишното време.

Во предучилишна возраст децата се особено заинтересирани за феномените во својата природна околина и ги прифаќаат растенијата и животните без предрасуди. На пример чувствата на одбивност, страв и гадење од пајаци или мравки се заменуваат со чувства на почит, љубопитност, сочувство и интерес за овие животни. Како ли се чувствува љубопитното дете кога пајак се искачува по неговата рака? Малите ноциња ја скокоткаат горната страна од дланката, а потоа пајакот се спушта и бега по својот конец.

Доживувањата во и со природата се многу повеќе отколку само игри на “чист воздух”. Тие придонесуваат да децата развијат емотивен однос кон својата околина, кон растенијата и животните, кон камењата и водата, кон сето она што ја претставува основата на нашиот живот. Свесната перцепција за природната средина и за сопствената личност во оваа средина како и јазичната и уметничката рефлексивност на доживувањето се суштински основи за тоа, самиот себе да се доживее како дел од природата.

При играњето во шума, покрај поток и во полето, децата се сретнуваат со реалниот свет. Децата доживуваат “вистински” феномени и нивната активност има “вистинско” влијание врз животната средина, што претставува важен чекор во образованието за оддржлив развој. Брана во потокот го менува протокот на водата, искорнат грст трева се суши и куп од дрвца и лисја привлекуваат мали животни. На овој начин нашите деца се запознаваат со нивното влијание врз непосредната околина и развиваат претстава за вредностите од сопственото делување во “реалниот свет”.

Со овој материјал сакаме да ја поддржиме педагошката работа на воспитувачите кои сакаат на поинаков начин да ја доближат природата. Сакаме да влееме храброст почесто да излегувате надвор и на децата да им овозможите непосредни искуства со природата.

Содржина:

За употребата на овој прирачник	1
Игри поврзани со ланецот на исхрана	2
1. Орел и зајак	3
2. Волци и елени	4
3. Дива мачка	5
4. Лилјак и ноќна пеперутка	6
5. Пајакова мрежа	7
6. Дрвен телефон	8
Игри за будење на сетило за слух, мирис и вид	10
7. Слушни	10
8. Мириси на шумата	11
9. Снимање филм	12
Креативни игри	14
10. Цветни самовили	14
11. Зоро од ливадата	15
12. Слајд шоу	16
Во светот на бајките	17
13. Светови во огледала	17
14. Подарок за шумската самовила	18
15. Патување	19
Игри за координација	22
16. Трка на умешност	22
17. Стапови кои танцуваат	23

За употребата на овој прирачник

Различните игри и акции се распоредени во пет целини “ланец на исхрана”, “будење на сетило за слух, мирис и вид”, „креативни игри“, „во светот на бајките“ и “движење”. Помеѓу игрите е тешко да се постави остра граница бидејќи “стекнувањето знаење” е непрекинат процес. Различните целини можат да се комбинираат по сопствен избор. За децата е особено возбудливо, доколку во текот на денот одредено дејствие се провлекува како црвена нишка и на тој начин им го разјаснува контекстот помеѓу поедини дејствија. Вака децата го доживуваат излетот како возбудливо истражувачко патување, а не само како материјал за учење. Прифатете го темпото на групата и реагирајте флексибилно на желбите на децата, менувајте ги веќе започнатите дејствија или истите надоградувајте ги. Најверојатно на крајот од денот три четвртини од понесените работи повторно ќе ги вратите неупотребени, бидејќи децата поради многуте откритија кои сами ќе ги направат, нема воопшто да имаат време за сè што сте замислиле.

Многу од дејствијата можат да се спроведат во различни живеалишта и годишни времиња. Со малку искуство и фантазија, при неповолни временски услови, некои од игрите можат да се реализираат и во затворен простор, доколку претходно се соберат потребните материјали.

Потребното време за игрите зависи од самиот наставник и од големината на групата, а даденото времетраење треба да се разбере како рамковно. Со која големина на група ќе може да се спроведе некоја од дејствијата исто така зависи многу од составот на групата, од воспитувачот итн. Покрај тоа, за некои од игрите се дадени оптимални големини на групата.

На крајот имаме една молба: Не го оптоварувајте истражувачкото патување со акции. Размислете за возбудливите игри кои би сакале да ги реализирате, спакувајте ранец со сите потребни материјали и уживајте додека децата уживаат.

Игри поврзани со ланецот на исхрана

Целта на оваа група игри е преку различни игри на децата да им се објасни како реално функционира ланецот на исхраната во природата, каде послабите животни им го отстапуваат местото на посилните, побрзите и поснаодливите.

Објаснување за децата пред започнување на оваа група игри:

На децата седнати во круг воспитувачот им објаснува како во природата функционира ланецот на исхрана т.е односот ловец – плен. Се објаснува дека во животинскиот свет има две групи на животни: едните тревопасни (плен), а другите месојадни (ловци). За да опстанат и да формираат свое потомство кое ќе го продолжи нивниот вид, и едните и другите мораат да бидат доволно брзи, внимателни, трпеливи и итри.

- Едните (тревопасните) за да не бидат уловени и изедени мораат секогаш да бидат подготвени навреме да го слушнат, забележат, се сокријат или избегаат од ловецот. Доколку ловецот (зgrabливото животно) ги фати, тоа не само за нив туку и за нивното потомство значи крај на “животната трка”, бидејќи на малечките ќе нема кој да им донесе храна и кој да ги одгледа и научи како да се заштитуваат од “ловците”.

- Другите (месојадните) за да фатат плен и да го изедат за да опстанат мораат да научат тивко, внимателно и трпеливо да се прикравуваат и во одреден момент на невнимание на “пленот” со својата брзина да го фатат. Доколку ги немаат или не ги развијат овие способности тие остануваат гладни, а тоа и за нив значи крај на “животната трка” бидејќи на малечките ќе нема кој да им донесе храна, кој да ги одгледа и научи како да станат успешни (ловци).

На овој начин на децата може да им се објасни како функционира и какво значење има “ланецот на исхраната” во природата и како преку оваа вечна борба и развивање на конкурентските способности видовите се усовршуваат и опстануваат. На крајот од ова објаснување воспитувачот може да повлече паралела и со човечкиот род (преку едукација – развој на интелектуалните способности како услов за опстанок и поквалитетен живот, а преку спортските активности – здрав, поквалитетен и подолг живот).

1. Орел и зајак

Материјал:

Штипки за алишта за онолку деца колку брои групата (за секое дете потребни се пет штипки).

Изведба:

На отворено и рамно место децата стоејќи на растојание од еден метар едно од друго формираат круг и секое од нив на реверот од кошулата или блузата закачува по пет штипки. Децата ја играат улогата на орелот, а штипките закачени на нив ги претставуваат зајците. На даден знак децата (*орлите*) тргнуваат да уловат што повеќе штипки (*зајаци*). Вака секое дете истовремено претставува ловец и плен. На знак од воспитувачот ловот завршува, децата ги бројат уловените штипки (*зајаци*), а најуспешен е орелот кој успеал да улови што повеќе зајци.

Варијанта:

При голем број на деца се формираат две групи. На крајот од играта, најуспешните “ловци” кои успеале да ги уловат сите “пленови” формираат нова група и играта се повторува меѓу нив. Останатите деца стојат на страна и навиваат секој за својот “орел”.

Годишно време за играта: пролет, лето, есен, зима.

Времетраење: 5 активни мин.

Големина на групата: до 10 деца, доколку има повеќе се формираат две групи.

2. Волци и елени

Материјал:

Не е потребен.

Изведба:

На отворено и рамно место децата формираат две групи завртени со лицата едни кон други. Едната група која ги претставува елените (*пленот*) е побројна од другата која ги претставува волците (*ловците*). Во група од 10 деца односот нека биде 6 : 4 во корист на елените. Растојанието меѓу децата од иста група изнесува по еден метар. Вака наредени двете групи се оддалечуваат меѓу себе околу 25–30 метри. Секој од “волците” завзема позиција која според негово мислење, при средба со елените, ќе го доведе во ситуација да фати барем еден од нив. На знак на воспитувачот, двете групи почнуваат да се движат едни кон други, при тоа чекорејќи во замислена права воздушна линија од нивната почетна позиција кон другата страна. Во моментот кога доволно се приближени едни кон други, “волците” се обидуваат да дофатат некој од “елените”, без да го променат правецот на нивното движење. Истовремено оние “елени” кои чувствуваат дека се на дофат, со движење на телото (чучнување, извивање лево-десно, но без промена на правецот на движењето) се обидуваат да ги избегнат “волците”. Оној “волк” кој ќе фати “елен” е успешен (*ловец*) и тој и неговото потомство ќе опстанат во природата. „Елените” пак кои ќе успеат да ги избегнат “волците”, исто така ќе опстанат во природата и ќе имаат можност да формираат потомство.

Годишно време за играта: пролет, лето, есен, зима.

Времетраење: 10 активни мин.

Големина на групата: две групи по желба.

3. Дива мачка

Целта на оваа игра е да се изостри моќта на забележувањето, размислувањето и остроумноста кај децата.

Материјал:

Десеттина мали кадифени глумчиња.

Подготовка:

Во близина на место погодно за криење на предмети (*грмушки, дрвја, шуплини во корењата, ниски прагови и сидчиња*) без присуство на децата наставникот ги крие со себе понесените кадифени глумчиња.

Изведба:

Наставникот ги носи децата во близина на местото каде се скриени глумчињата, на негов знак децата удобно се сместуваат и седнуваат на земја. Наставникот почнува да им опишува поголем број на шумски животни со акцент на грабливките меѓу кои и дивата мачка (како изгледа, каде живее, со што се храни и др.). Во оваа игра децата ја играат улогата на дивите мачки. На даден знак поаѓаат во “лов” на скриени глумчиња, со задача да уловат што е можно повеќе од нив. Победник е дивата мачка која ќе најде најмногу глумчиња, со кои ќе го нахрани своето многучлено семејство.

Годишно време за играта: пролет, лето, есен.

Времетраење: 15 мин.

Големина на групата: по желба.

Кратко објаснување пред следните две игри:

На крајот од играта воспитувачот на децата им објаснува дека во неколкуте групи животни спаѓаат и *инсектите*. Според начинот на исхрана и инсектите се делат на:

- оние кои се хранат со други инсекти (ловци како на пример разните видови пајаци). Накратко се опишува телото на пајакот (има глава со 8 очи, тело и 8 нозе, постојат пајаци кои ловат со мрежа, пајаци кои ловат со трчање, отровни и неотровни итн.).

- оние кои се хранат со нектар од цветовите (разни видови пчели, пеперутки), со лисјата од шумите (разни видови гасеници), тревы (разни видови скакулци).

4. Лилјак и ноќна пеперутка

Материјал:

Марама како превез за очи.

Изведба:

Децата се држат за раце и прават широк круг, а во средината влегуваат две деца. Едното дете ја има улогата „лилјак“ и му се врзуваат очите, додека другото дете ја игра улогата на ноќната пеперутка. Играта започнува кога лилјакот плеснува со дланките, а ноќната пеперутка возвраќа со истовремено плеснување. Врз основа на звукот лилјакот треба да ја одреди местоположбата на ноќната пеперутка и да тргне “во лов”. Затоа лилјакот треба што почесто да плеснува со дланките, а пеперутката во бегството треба да одговара на овие звуци со истовремено плеснување. Доколку лилјакот ја фати ноќната пеперутка други две деца застануваат во кругот. Целта на играта е сите деца да ги “пробаат” своите вештини.

На крајот од играта воспитувачот треба да објасни како ваковиот лов функционира во природата, т.е како лилјакот се ориентира испуштајќи тонови со висока фреквенција (нечујни за човечкото уво), кој се одбива од предметот и така му дава повратна информација каде се наоѓа.

Годишно време за играта: пролет, лето, есен.

Времетраење: 20 мин.

Големина на групата: по желба.

5. Пајакова мрежа

Материјал:

20 м. коноп или јаже; два подолги стапа или две блиски дрва.

Подготовка:

За подготовка на пајаковата мрежа двата стапа се забодуваат цврсто во земја, а меѓу нив се врзува конопот или јажето на следниот начин: стаповите се поврзуваат хоризонтално, прво од долната страна на висина од 40 см од тлото на тој начин што слободниот крај од конопот се намотува неколку пати околу вториот (спротивниот) стап. Потоа врзувањето продолжува дијагонално нагоре пак до спротивниот стап во висина на дете (среден раст) и се намотува неколку пати околу него. Поврзувањето со спротивниот стап продолжува хоризонтално во иста висина и така конопот се врзува на овој стап. Конопот кој ги поврзува двата стапа формира издолжен правоаголник чија внатрешност е поделена во 4 дела како со знак "X".

Изведба:

Целта на играта е сите деца да поминат од едната страна на оваа мрежа до другата, без при тоа да го допрат конопот (*лепливата пајакова мрежа*). Пред да поминат децата заеднички прават план како најлесно да се протнат на другата страна без при тоа да ја допрат мрежата. Потешките деца можат на пример да се протнуваат низ долните или најголеми дупки, а полесните со помош на другарчињата (со подигнување на раце) да се протнат низ погорните и потесни дупки. На врвот од стапот (крошната на дрвото) живее пајакот кој има вкупно 8 очи. Тој притаено чека да се затресе мрежата, а при секое затресување пајакот отвора едно око. Доколку децата (*мувите*) 8 пати ја затресат пајаковата мрежа, пајакот ќе ги изеде мувите. Во играта децата можат тивко да навиваат и да си помагаат со совети, за да не ги слушне пајакот.

Годишно време за играта: пролет, лето, есен.

Времетраење: 20 мин.

Големина на групата: најмалку 8 деца.

6. Дрвен телефон

Врз стебло или греда кое лежи на земја раководителот на играта го користи пренесувањето на звучните бранови во дрвото и при тоа раскажува една приказна, која вака или онака слично би можела секојдневно да се одвива во шумата, а при тоа приказната ја “озвучува” со звуци на гребетење или чукање.

Материјал:

Со пила исечено стебло од дрво кое лежи на земја (листопадните стебла се попогодни отколку иглолисните, бидејќи децата ќе мораат да се наслонат непосредно на стеблото); џепно ноже или слично; приказната од авантурата крај старата бука (види прилог).

Изведба:

Групата се распоредува густо покрај стеблото кое лежи на земја во колку што е можно поголемо растојание од раководителот на играта, кој се наоѓа на крајот од стеблото. Потоа сите деца положуваат едното уво врз стеблото и слушнуваат, што сè можат да слушнат. Сега раководителот на играта започнува да тропка или гребе и да трие со прстите, ноктите, или со тапиот дел од џепното ноже. При тоа на децата им ја раскажува приказната за авантурата крај старата бука.

Упатство:

На крајот од играта децата можат самите да го испробаат “дрвениот телефон”, при што клекнуваат на двата краја од стеблото и си меѓусебно си испраќаат сигнали со чукање.

Годишно време за играта: пролет, лето, есен, зима.

Времетраење: 15 мин.

Големина на групата: по желба.

Прилог:

Приказната крај старата бука

(од Сиегфриед Раковиц)

Во старата бука која веќе има преку 400 години и стои во шумата на посебно место, стотици гладни ларви се хранат од неа (*лесно гребене со џепното ноже*). Одеднаш, на стеблото слетува гладниот клукајдрвец (*еднаш внимателно потчукнување*) и чука врз кората со клунот, при тоа барајќи вкусни ларви, неговото омилено јадење (*често чукање во интервали со дршката од ножето*).

Но, во соседното дрво, на еден скоро исто толку стар даб седи ласицата и внимателно го набљудува клукајдрвецот. Ласицата потоа се прикрадува по најдолната гранка, со брзо движење наеднаш скока врз буката (*силно чукање со раката*) и колку што е можно побргу трча по нејзиното стебло нагоре (*тапо потчукнување со врвовите од прстите*). Но клукајдрвецот внимавал и ја забележал ласицата. Брзо одлетал на сигурно место, затоа што не сакал да заврши како ручек на ласицата. Ласицата разочарано се свртува назад и се симнува по стеблото, за да повторно се качи врз своето омилено дрво – стариот даб (*тапо потчукнување со врвовите од прстите*).

Од сето ова малите ларви ништо не почувствувале и натаму си грицкаат во дрвото под кората на старата бука (*лесно гребене со џепното ноже*).

Игри за будење на сетило за слух, мирис и вид

7. Слушни

Децата се концентрираат на звуците околу нив и ги споредуваат своите индивидуални впечатоци.

Изведба:

Децата застануваат во круг, дланките ги стискаат во тупаници и со затворени очи се концентрираат на звуците околу нив. За секој ново забележан звук се исправа по еден прст. По пет минути воспитувачот дава сигнал, при што сите пак ги отвораат очите и раскажуваат што слушнале и од кој правец дошол звукот. На оваа вежба за забележување можат да се надоврзаат многубројни прашања:

- Кој звук најпрво се слушал?
- Кој звук бил најгласен?
- Кои звуци биле пријатни, а кои непријатни?
- Кои звуци биле предизвикани од луѓе?

Одредувањето на правецот од каде доаѓа одреден звук може да биде тема на разговорот: човековите уши се насочени благо кон напред, поради што луѓето полесно ги регистрираат изворите на звук кои се наоѓаат пред нив, отколку оние зад нив. Животните кои бегаат, како на пример срните и зајците, имаат изразено големи уши и можат да ги движат во сите правци. На тој начин животните можат од сите страни да ги слушнат непријателите кои им се прикрадуваат. Доколку децата ги стават дланките до ушите ги зголемуваат ушните школки ќе забележат дека слушаат подобро и многу појасно.

Упатство:

Со цел да се зголеми подготвеноста за слушање, стиснатите тупаници можат да се опишат како микрофони, со кои децата можат да слушнат и до десет различни звуци.

Годишно време за играта: пролет, лето, есен, зима.

Времетраење: 15 мин.

Големина на групата: мали групи.

8. Мириси на шумата

Чувството за мирис за шумските животни е многу важно и со негова помош тие ја наоѓаат својата храна. Преку оваа игра децата ќе се обидат да погодат за кои растенија или нивни делови се работи, а на тој начин ќе го истражат своето сетило за мирис.

Материјал:

Цилиндрични кутивчиња од филм; растенија и нивни делови; превез за очи.

Подготовка:

Во кутивчињата од филм се ставаат најразлични шумски предмети кои мирисаат интензивно (како на пр. смоласто или полураспаднато парче дрво, печурки, разни видови мов, иглички од смрека, растенија или цветови кои силно мирисаат). Притоа, деловите од растенијата треба да се исечат на поситни парченца, за да нивните мириси станат уште поинтензивни. Подготовката на овој материјал би требало да се направи пред почетокот на играта, за да можат сите мириси да бидат свежи и по можност што помалку да се помешаат со сопствениот мирис на кутивчето од филмот.

Изведба:

Се формираат групи од по две деца. Едното дете помирисува едно од кутивчињата со затворени очи, која другото дете накратко го отвора и на првото му го држи под носот. Потоа првото треба со помош на прашања кои можат да бидат одговорени само со да или не да погоди за што се работи. На крајот улогите се менуваат.

Варијанти:

Децата се испраќаат со кутивчињата самите да соберат материјал кој мириса поинтензивно. На крај другите деца погодуваат за какви мириси се работи. Децата можат да погодуваат и разни растенија врз основа на нивните мириси. За ова се погодни познати билки, зачини или овошја со карактеристични мириси: мента, лимун, јаголко, цимет, кари, оригано (мајчина душичка)...

Годишно време за играта: пролет, лето, есен, зима.

Времетраење: по желба.

Големина на групата: по желба.

9. Снимање филм

Со картонска цевка наместо камера децата ја разгледуваат нивната околина и при ограничувањето на видното поле подобро ги забележуваат деталите

Материјал:

Картонски цевки од тоалетна хартија или во парчиња сечени ролни од фолија за пакување (малку се поголеми и многу постабилни отколку ролните од тоалетна хартија).

Изведба:

Децата седнуваат на земја пред некое дрво. Секое дете добива по една картонска цевка со задача да сними некој филм. За ова воспитувачот претходно раскажува што се случува во/на ова дрво (*на пр. Според приказната за верверичката Фипс, види прилог*). За време на раскажувањето децата со поглед низ картонската цевка ги следат различните делови на дрвото. На крајот децата можат да станат и според своја претстава да експериментираат и „снимаат“ со картонската цевка.

Варијанта:

Како објект за воведен филм одговараат и сопствено направени уметнички дела (предмети како кружен мозаик од природни материјали или уметничко дело од дрво). Слични вакви приказни можат да водат и низ други живеалишта (региони).

Годишно време за играта: пролет, лето, есен, зима.

Времетраење: 15 мин.

Големина на групата: по желба.

Прилог:

Приказната за верверичката Фипс

Здраво, јас сум верверичката Фипс. Живеам тука во оваа шума, а оваа дебела Бука (Даб, Липа...) е моето омилено живеалиште. Овде долу покрај дебелите корења на есен секогаш закопувам по неколку шишарки од елка, за да имам нешто за јадење во зима. Сега се качувам нагоре по стеблото до местото каде што оваа прекрасна голема гранка расте хоризонтално. Забележавте ли колку е темно ова место? Секогаш кога врне, овде тече многу вода надолу по стеблото. А малку погоре фали едно парче од кората. Таму од време на време наоѓам вкусни бубачки. А веднаш десно покрај ова место доколку внимателно погледнете, ќе забележите една дупка. Таму минатата година живееше семејството клукајдрвци. Нивните деца креваа толкава врева што ушите ме болеа.

Сега продолжуваме нагоре по ова убаво сребреносиво стебло. Застани, тука е мојата раскрсница. На ова голо место гранката се извира толку убаво надолу. По оваа гранка скокам до нејзиниот крај. Гледате, тука истата станува многу тенка. На овој крај можам многу убаво да се лулам. А сега следи една моја специјалност: еден многу голем скок до соседното дрво, до онаа бреза, бидејќи многу ми се брза. Стомакот ми крчи од глад и морам да си побарам нешто за јадење.

Чаооо!

Креативни игри

10. Цветни самовили

Децата се украсуваат меѓусебно со полски цветови по лицата.

Материјал:

Крема за раце; цетно огледалце; фото апарат.

Изведба:

Децата собираат една рака цветови и мали листови од различни цветни полиња. Потоа се групираат во групи по двајца кои меѓу себе сакаат да си ги украсат лицата. Врз челото, носот и образите си нанесуваат подебел слој на крема во облик на точки. Врз точките од крема можат да се “залепат“ главите од цветовите и на овој начин да го претворат лицето на својот партнер во цветни самовили или ливадски духови. На крајот децата можат за спомен да се сликаат групно и поединечно.

Годишно време за играта: пролет, лето.

Времетраење: 10 - 15 мин.

Големина на групата: по желба.

11. Зоро од ливадата

Децата си изработуваат маски, кои си ги облечуваат со цветови и мали листови.

Материјал:

За секое дете по околу 25 см ластик; црн картон; бела хартија; ножички за хартија; течен лепак за хартија.

Изведба:

Секое дете добива по една маска копирана на бела хартија. Истата ја сече, ја лепи врз црниот картон, а потоа уште еднаш ја сече по должината на ивиците. Потоа се сечат отворите за очите и ластикот, при што им помагаат возрасните. На крајот децата бараат мали листови, цветови, а може и мали плодови, и истите го лепат врз маската од црн картон. Откако лепакот ќе се исуши и ластичето е од двете страни заврзано, децата можат да си ги стават маските.

Годишно време за играта: пролет, лето.

Времетраење: по желба.

Големина на групата: по желба.

12. Слајд шоу

Децата прават “слајдови” од нивните омилене листови и потоа ја разгледуваат структурата на листот на светлина.

Материјал:

Слајд рамки без стакло за оптегнување на листови од дрвја.

Изведба:

Патот се совладува полесно, доколку на целта има нешто возбудливо и по пат треба да се заврши некоја задача. Една можност за ова е најавата дека “таму некаде по патот” ќе имаме слајд шоу, за кој како влезница секој мора да си понесе еден лист од дрво. Откако децата ќе пристигнат до најавеното место, ги покажуваат своите “влезници” и секое од нив добива по една слајд-рамка. Во оваа рамка тие го оптегнуваат својот лист. Потоа си го разгледуваат кон светлината, при што структурата на листот може многу добро да се види. Потоа меѓу себе си ги покажуваат слајдовите и ги споредуваат различните листови.

Варијанта:

Во мала група децата можат да стојат во круг и на даден знак истовремено во ист правец да ги подадат своите слајдови до соседното дете. Откако го добијат својата слика назад, слајд-шоуто завршува.

Упатство:

Доколку се забележи дека многу деца собираат исти листови, воспитувачот за ова може да понесе дополнителен избор на разни листови, за да го зголеми бројот на различни видови листови. Особено интересни за разгледување се и веќе малку распаднати листови или листови со траги на изеденост.

Годишно време за играта: лето, есен.

Времетраење: 15 мин.

Големина на групата: по желба.

Во светот на бајките

13. Светови во огледала

Огледалата овозможуваат увиди во скриени кошиња и изненадувачки промени на оптичките впечатоци.

Материјал:

Парчиња огледала од отприлика 15x15 см или мали џепни огледала.

Изведба:

Секое од децата добива по едно огледало и со истото може да ја истражува околината. Децата можат да погледнат во врвовите (круните) на дрвата и во небото, без при тоа да ја поместат главата, со тоа што огледалото го држат хоризонтално под носот и погледнуваат во истото. Можат да ги разгледаат печурките од долната страна без при тоа да мораат да ги откорнат. Можат да истражуваат вдлабнатини под корењата на дрвјата, или пак држејќи го огледалото над нивната глава во висина на челото и гледајќи нагоре во истото, наместо синилото на небото наеднаш да го видат кафеавото тло или зеленилото на тревата.

Како вовед во оваа игра воспитувачот може да раскаже приказна со измислени суштества кои живеат во дупките, меѓу корените на дрвјата или се кријат високо горе во гранките, а чии живеалишта децата на овој начин можат да ги посетат.

Годишно време за играта: пролет, лето, есен, зима.

Времетраење: 20 мин.

Големина на групата: по желба.

14. Подарок за шумската самовила

Целта на оваа игра е на децата на забавен начин да им се објасни дека отпадоците кои луѓето ги расфрлаат насекаде не се дел од природната средина и дека треба да се собираат на соодветно место.

Материјал:

Корпа или кеса за отпадоци, штипки и разни природни материјали (камчиња, стапчиња, листови во разни бои, плодови, цвеќе), но и неколку ѓубренца (отпадоци) кои претходно воспитувачката ги носи со себе се расфрлуваат во блиската околина. Треба да има онолку природни материјали и ѓубренца, така да секое дете да може да собере барем по две од нив.

Изведба:

Природните материјали и отпадоците претставуваат подароци кои секое дете треба да и ги подари на шумската самовила (воспитувачката). На даден знак децата тргнуваат во блиската околина да соберат подароци. По неколку минути собирање, на даден знак се собираат околу самовилата и секое дете и ги предава своите подароци. Самовилата се радува на секој подарок што е од материјали кои ги создава природата и се украсува со нив, закачувајќи ги на себе со штипалките. Но се мршти на отпадоците кои мора исто така да ги закачи на себе. Потоа ги прашува децата дали убаво изгледа вака нагрдена и со отпадоците, или пак поубаво би изгледала само со природните материјали. На крајот демонстративно се “ослободува” од отпадоците фрлајќи ги во корпата, при што олеснето и задоволно издишува.

Годишно време за играта: пролет, лето, есен.

Времетраење: 15 мин.

Големина на групата: по желба.

15. Патување

Во рамките на едно патување во својата фантазија децата одат да бараат некој подарок.

Материјал:

Текст кон вежбата за опуштање “Подарок” (види прилог).

Изведба:

Групата седнува на мирно место, на кое можат комотно да си седнат или да легнат. Потоа воспитувачот со мирен глас полека го чита текстот за опуштање. Паузите во текстот меѓу речениците се означени со точки (...).

Упатства:

По патувањето низ фантазијата може да се поведе разговор во круг за она што за време на патувањето се доживеало, односно пронашло.

После приказната е препорачливо да се направи 20 до 30 минутна прошетка, по која децата ќе донесат еден реален подарок од природата и истиот ќе си го понесат за себе или евентуално ќе го донесат и заеднички остават врз бел чаршав како на изложба на подароци.

Бидејќи ваквото патување низ фантазијата е лично искуство, треба многу внимателно и чувствително да се ракува со фантазиите и сонитата на децата. Воспитувачот не би требало никого да притиска да се изјаснува.

Годишно време за играта: лето.

Времетраење: 10 мин.

Големина на групата: по желба.

Прилог приказна:

Подарок

(според “Нешто да се најде“ од Хелга и Хуберт Темл)

“Денес твојата фантазија ќе направи прошетка и притоа ти можеш да направиш нешто само за себе.

Седни или легни си удобно ... опушти се ... затвори ги очите и протегни се убаво за да се почувствуваш многу убаво ... обрни внимание на твоето дишење онака како што самото си доаѓа ... и си оди ...

Сега замисли си дека се наоѓаш покрај еден поток (река, бара, шума, ливада, парк итн.) ... денот е убав ... сонцето те грее ... птиците пеат ... тревата тивко шумоли ... ти си трчкаш покрај потокот (во шумата, преку ливадата)... ја чувствуваш земјата под твоите нозе ... и додека вака трчаш, чувствуваш дека тука ќе откриеш нешто само за себе ... се уште не знаеш што е тоа ... и каде е тоа ...

Сигурен си дека таму те очекува некој подарок од природата ... веруваш во тоа ... дека твоите нозе ќе те однесат таму ... дека ќе најдеш нешто убаво и за тебе многу вредно ... посебно и оставено таму само за тебе ... нешто за кое многу би се израдувал ...

И додека одиш таму ... ти станува јасно ... каде се наоѓа овој подарок за тебе ... што е ... што значи ... можеби не можеш навистина да го видиш ... тогаш измисли си нешто ... погледни си го внимателно ... можеби ќе можеш и да го допреш ...

А сега одвој си време за тоа што си го нашол ... разгледај го ... допри го со прстите ... помирисај го ...

Ослушни и почувствувај што има да ти каже подарокот ... бидејќи оставен само за тебе онаму каде што си го нашол ... почувствувај уште еднаш каква е неговата внатрешност ... а сега збогувај се од твојот пронајден предмет ...

Сега постепено врати се од твојата прошетка... почни да ги мрдаш прстите ... вдиши и издиши малку подлабоко ... протегни се и истегни се ...пополека отвори ги очите ... се чувствуваш свежо и одморено ... како тукушто да си се разбудил од еден особено убав сон ...“

Игри за координација

16. Трка на умешност

Децата трчаат по една претходно одредена патека и при тоа балансираат разни предмети ставени во супена лажица.

Материјал:

Лажица; корпа или кофа; разни природни материјали како на пр. костени, шишарки, желеади, кружни камења.

Изведба:

Се утврдува една патека (линија) по која ќе се трча, на чие тло треба по можност да има што помалку пречки, а на крајот треба да стои некое дрво. На другиот крај од делницата на тлото се повлекува една линија од која започнува и завршува трката. Покрај линијата се остава корпата и покрај секое дете се остава по еден костен, желеад итн.

Децата се редат едно по друго зад стартната линија. Првото дете добива една лажица и по дадениот сигнал од земјата подига еден од поставените предмети, го става во лажицата и почнува да трча. Предметот кој се пренесува со лажицата не смее да се држи. Детето трча кон назначеното дрво на спротивната страна, трчајќи врти околу него и се враќа до местото на поаѓање. Откако ќе пристигне во корпата го фрла предметот што го пренесувало, а лажицата ја предава на наредното дете, кое потоа може веднаш да стартува.

Варијанта:

За да биде поинтересна, играта може да се изведе во две паралелни групи како трка. Играта предизвикува дополнителен интерес доколку се одвива како штафетна трка, при што секое дете треба да добие по една лажица. Во ваков случај се пренесува само еден ист предмет, кој откако ќе стигне до целната линија се предава на наредниот натпреварувач/ка.

Годишно време за играта: лето.

Времетраење: 10 мин.

Големина на групата: по желба.

17. Стапови кои танцуваат

Преку оваа игра се вежба координацијата на движењата и брзината на реакцијата кај децата.

Материјал:

Стапови со должина колку што е просечната висина на децата мерена до нивните гради. Бројот на стаповите треба да е ист со оној на децата кои учествуваат во играта.

Изведба:

Децата формираат круг, оддалечени меѓу себе на околу 50-60 см, при тоа потпирајќи го пред себе секое својот стап со показалецот. Стапот со другиот крај е вертикално потпрен на земјата и е пред нозете на детето. На даден знак децата брзо се поместуваат за едно место во правец на стрелките на часовникот, при тоа фаќајќи го стапот кој го пуштило претходното дете. По секоја рунда отпаѓаат оние деца на кои ќе им падне стапот, а кругот повторно се формира (се стеснува). Победник е она дете на кое нема да му падне стапот.

Годишно време за играта: пролет, лето, есен, зима.

Времетраење: 15 мин.

Големина на групата: по желба.

